

ÅPNE DØRER? OM SAMARBEID MELLOM STUDENTER OG MARINT NÆRINGS LIV

En kartlegging av samarbeid mellom marint næringsliv og NTNU i Ålesund, erfaringer fra et pilotarrangement og forslag til mulige tiltak.

TITTEL	Åpne dører? Om samarbeid mellom studenter og marint næringsliv
FORFATTERE	Lovise Kvalsund Otterlei og Bjørn Tore Nystrand
PROSJEKTLEDER	Lovise Kvalsund Otterlei
RAPPORT NR.	MA 17-03
SIDER	37
PROSJEKTNUMMER	54787
PROSJEKTITTEL	Økt kontakt mellom studenter og marint næringsliv i Møre og Romsdal
OPPDRAKSGIVAR	Møre og Romsdal fylkeskommune, Blue Legasea, Sjømat Norge og NTNU i Ålesund
ANSVARLEG UTGIVAR	Møreforskning Ålesund AS
ISSN	ISSN 0804-5380
DISTRIBUSJON	Åpen
NØKKEWORD	Rekruttering, studenter, marin, sjømatnæring, biomarin, samarbeid

SAMMENDRAG

I dette prosjektet er det sett nærmere på status for samarbeid mellom studenter og marint næringsliv i Møre og Romsdal, med NTNU i Ålesund som utgangspunkt. Det er gjennomført en kartlegging av eksisterende former for kontakt, samt identifisert ønsker og idéer for mulig samarbeid. I tillegg er det gjennomført et pilotarrangement som det er hentet erfaringer fra. Rapporten oppsummerer de empiriske funnene fra prosjektsamarbeidet, og er først og fremst ment som dokumentasjon og kunnskapsgrunnlag for videre arbeid.

Oppsummert viser resultatene at ulike former for samarbeid allerede er i bruk, men med unntak av noen få formelle samarbeidsavtaler og praksiser er kontakten i stor grad sporadisk, lite planfestet og avhengig av personlige nettverk. Behovet for større strategisk forankring og formalisering av det faglig samarbeidet løftes frem, sammen med et potensiale for å koble flere fagområder i utdanningsinstitusjonene opp mot flere arbeidsområder og behov i bedriftene. Kartleggingen viser også at studentene selv organiserer en rekke aktiviteter, men med unntak av noen få store bedrifter som deltar fast er de marine bedriftene ofte fraværende. Bedriftene oppgir mangel på tid og ressurser som forklaring på dette. Resultatene indikerer at det ikke mangler muligheter for samarbeid, men heller at mange aktiviteter gjør bildet uoversiktlig og fragmentert. Et poeng som løftes opp er derfor at samarbeid rundt få, men gode, tiltak med tydelig agenda kan gjøre det lettere for både bedrifter og studenter å navigere og prioritere hva som er viktig å delta på. Viktigheten av å være en del av noe større – både i forhold til felles infrastruktur og muligheter for strategisk samarbeid på tvers av nivå og næring understrekes også. Videre arbeid med å konseptualisere samarbeidet mellom høyere utdanning og marint næringsliv i Møre og Romsdal gjennom faste arrangement og/eller tiltak anbefales for å sikre kontinuitet i samarbeidet og ikke minst bidra til økt synlighet og tyngde.

© FORFATTER/MØREFORSKING ÅLESUND

Forskriftene i åndsverkloven gjelder for materialet i denne publikasjonen. Materialet er publisert for at du skal kunne lese det på skjermen eller framstille eksemplarer til privat bruk. Uten spesiell avtale med forfatter/Møreforskning Ålesund er all annen eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt så langt det har hjemmel i lov eller avtale med Kopinor, interesseorgan for rettshavere til åndsverk.

FORORD

I denne rapporten presenteres resultatene fra prosjektet «Økt kontakt mellom studenter og marint næringsliv i Møre og Romsdal». Prosjektet er finansiert av Møre og Romsdal Fylkeskommune, i tillegg til at Blue Legasea, Sjømat Norge, NTNU i Ålesund og Møreforskning Ålesund (MFÅ) har bidratt både i form av egeninnsats og økonomiske ressurser.

I løpet av prosjektperioden har det vært en del endringer internt hos de ulike organisasjonene. Høgskolen i Ålesund ble fra 1.januar 2016 NTNU i Ålesund, FHL (Fiskeri – og havbruksnærings Landsforening) endret navn til Sjømat Norge i 2015 og Legasea endret navn til Blue Legasea i 2016. Med bakgrunn i at flere av aktivitetene i dette prosjektet er gjennomført i 2015, er en vurdering av validiteten av resultatene aktuell. Prosjektgruppen konkluderer imidlertid med at til tross for tidsperspektivet og ny organisering/nye navn, er strukturene foreløpig uendret – og resultatene gir et godt bilde av situasjonen.

Prosjektet har vært et samarbeid mellom aktører fra næringsliv, utdanning og forskning, og prosjektmøtene og diskusjonene der har hatt stor verdi i seg selv. Vi takker alle involverte, og da særlig Oddvar Skarbø, Øyvind Haram, Sverre Johansen, Birgitte Torset, Mari Liavaag Holm, Ragnhild Nilsen Og Wenche Uksnøy Gabor, for godt og engasjerende samarbeid!

Ålesund, 21. februar 2017

Lovise Kvalsund Otterlei
(Prosjektleder)

Bjørn Tore Nystrand

INNHOOLD

INNLEDNING	7
BAKGRUNN	9
MATERIAL OG METODE	11
Kartlegging av status og ønsker for samarbeid.....	11
Kartlegging av mulige tiltak og samarbeid på tvers.....	12
Gjennomføring av pilotarrangement – den blå kunnskapsrevolusjonen.....	13
Drøfting av erfaringer og mulige fremtidige tiltak.....	13
SAMARBEID MELLOM STUDENTER VED NTNU I ÅLESUND OG MARINT NÆRINGSLIV	14
Sett fra studieadministrasjonen.....	14
Samarbeid i regi av studentorganisasjonene.....	15
Studentenes erfaringer med nærings samarbeid.....	18
Bedriftenes erfaringer med studentsamarbeid.....	21
UNDERSØKENDE OM SAMARBEID PÅ ANDRE UTDANNINGSNIVÅ	23
EN OVERSIKT OVER MULIGE SAMARBEIDSTILTAK	25
MARINT TREFFPUNKT – DEN BLÅ KUNNSKAPSREVOLUSJON	27
DISKUSJON	32
SLUTTORD	35
REFERANSER	36

INNLEDNING

Møre og Romsdal er et av de største sjømatfylkene i landet, og et bredt spekter av marine bedrifter, organisasjoner og kunnskapsinstitusjoner er hjemmehørende her. Disse trenger tilgang på oppdatert kompetanse og nytenkende arbeidskraft for å videreutvikle seg. Samtidig trenger morgendagens arbeidskraft relevante utdanninger, praktisk erfaring og informasjon om mulige arbeidsplasser og kontaktpunkter opp mot arbeidslivet de skal inn i. Spørsmålet som ligger til grunn for dette prosjektet er derfor: *Hvordan kan man legge til rette for mer og bedre samarbeid mellom studenter og marint næringsliv i Møre og Romsdal?*

For å svare på dette er det hentet inn data om både status og ønsker for samarbeid, med NTNU i Ålesund som utgangspunkt. I tillegg til at det er hentet inspirasjon både fra andre regioner og utdanningsnivå, som har gitt grunnlag for å planlegge og gjennomføre et pilotarrangement. Det kan innledningsvis understrekes at dette ikke er et rent forskningsprosjekt (i for eksempel følgeforsknings-form), men et prosjektsamarbeid der Møreforskning Ålesund (heretter MFÅ) på den ene siden er ansvarlig for innsamling og bearbeiding av data og på den andre siden er aktivt med å organisere enkelte aktiviteter (pilotarrangementet). Målsetningen med dette forprosjektet er å innhente kunnskap, bygge nettverk og erfaringer som legger grunnen for en større satsning på samarbeid mellom utdanning og næringsliv; gjennom konkrete tiltak eller videre forskning.

PROSJEKTINITIATIV OG FORANKRING

Initiativet til dette prosjektet kom til gjennom dialog mellom Blue Legasea, Sjømat Norge, NTNU i Ålesund og MFÅ. Alle ønsket tettere samarbeid og var interesserte i å se nærmere på hvordan man kunne konkretisere dette.

Blue Legasea er en klynge av bedrifter innen biomarin industri. Klyngen har fokus på marin ingrediensindustri, men organiserer aktører langs hele verdikjeden og mener at økt fokus på kompetanse og samarbeid bidrar til at antallet potensielle innovasjonspunkter øker. Blue Legasea har nedsatt en fokusgruppe for kompetansearbeidet sitt, og har som visjon å utvikle en regional kompetanseallmenning, av nasjonal og internasjonal betydning, innenfor total utnyttelse av marine ressurser. Arbeidet i dette prosjektet inngår i klyngens strategiske satsning på kompetanse og mobilisering opp mot utdanningsinstitusjonene.

I tillegg til Blue Legasea, representerer Sjømat Norge næringens interesser inn i prosjektet. Sjømat Norge er en arbeidsgiverorganisasjon som har cirka 500 bedriftsmedlemmer (med 12 000 ansatte) langs hele verdikjeden i norsk sjømatnæring, det vil si både fiskeindustri, havbruk, fôrproduksjon, biomarin industri, teknologi og service. I tillegg til at organisasjonen jobber for å sikre gode rammebetingelser for næringen, yter støtte til arbeidsgiverspørsmål og lignende, jobber de aktivt med omdømme og synliggjøring av muligheter innenfor næringen. Dette prosjektet inngår i organisasjonens arbeid med det sistnevnte.

NTNU Ålesund er også samarbeidspart i prosjektet, og har stor interesse i økt kontakt med næringslivet for å sikre at utdanningene er relevante og at kandidatene som utdannes er etterspurte på arbeidsmarkedet. I dette prosjektet har vi primært samarbeidet med Institutt for Biologiske fag Ålesund (IBA), som har tre utdanninger på bachelorgradsnivå; bioteknologi, bioingeniør og biomarin innovasjon – med overgangsmuligheter til relevante masterløp ved NTNU i Trondheim. Vi har også hatt kontakt med andre institutter og utdanningsinstitusjoner som har interesse i økt samarbeid med næringslivet.

MFÅ har en faglig interesse for tematikken etter at en rekke rapporter og strategidokumenter, både på nasjonalt og regionalt plan, peker på viktigheten av samarbeid mellom næringsliv og studenter. Samtidig er det få eller ingen empiriske undersøkelser av hva som skjer i praksis – heller ikke for Møre og Romsdal. Målet er at dette prosjektet skal gi MFÅ et kunnskapsgrunnlag for å studere spesifikke utfordringer og/eller muligheter i rekrutterings – og kompetansesamarbeid mer inngående.

For Møre og Romsdal Fylkeskommune er kompetanse et strategisk satsningsområde, og dette prosjektet bygger opp under flere av fylkeskommunens mål ved å; bidra til å bygge sterkere bånd mellom utdanningsinstitusjonene og næringsaktørene, stimulere til samarbeid rundt forskning og utvikling, synliggjøre kunnskapsarbeidsplasser i fylket, bidra til å styrke den biomarine klyngen sin kompetansesatsing og potensielt bidra til økt marin verdiskapning.

PROSJEKTMÅL OG ORGANISERING

Hovedmålet med prosjektet er å stimulere til økt kontakt mellom studenter og marint næringsliv i Møre og Romsdal.

Delmål i dette prosjektet har vært å:

- M1: Kartlegge eksisterende former for kontakt og samarbeid
- M2: Kartlegge behov og idéer for økt kontakt
- M3: Innhente informasjon om mulige tiltak
- M4: Gjennomføre møte(r) mellom kompetanseaktører for å diskutere mulig samarbeid
- M5: Arrangere et treffpunkt mellom studenter og marint næringsliv
- M6: Drøfte og skissere ulike tiltak som kan gjennomføres
- M7: Rapportere og formidle resultat

Det geografiske området for dette prosjektet er Møre og Romsdal, men fokuset vil være på Sunnmøre der samarbeidspartene i prosjektet er hjemmehørende. Målet er likevel å kunne bruke resultatene fra dette prosjektet som utgangspunkt til å realisere et eller flere av de skisserte tiltakene – og utvide målgruppen til studenter i regionen, andre steder i landet samt internasjonale studenter.

I det følgende presenteres: i) bakgrunn for prosjektet, ii) material og metode, iii) resultater fra kartleggingen av samarbeid opp mot NTNU i Ålesund og iv) undersøkelser rundt relevante tiltak, v) erfaringer fra pilotarrangementet og vi) hovedtrekkene i prosjektgruppens diskusjon og vii) en avsluttende oppsummering med prioriteringer for videre arbeid.

SYNLIGHET OG SAMARBEID I UTDANNINGEN

Sjømatnæringen har tradisjonelt rekruttert arbeidskraft gjennom familie og lokalsamfunn, og marin kompetanse har vært bygd opp gjennom erfaring og kunnskapsoverføring mellom slekt og kolleger (Jentoft og Wadel, 1984). Erfaringsbasert (real-) kompetanse er fortsatt viktig for næringen, men teknologisk utvikling, mer avanserte produksjonsprosesser og stadig større krav til å ivareta det marine miljøet, har gitt behov for mer spesialisert kompetanse. Mye av den marine kompetansebyggingen er i dag flyttet inn i utdanningsinstitusjoner og formalisert gjennom utdanningsløp på ulike nivå. Dette skaper potensielt avstand mellom de som er i utdanning og det arbeidslivet de skal inn i når de er ferdige.

Sjømatnæringen er, ifølge Reve og Sasson (2012), på enkelte områder globalt ledende når det gjelder kompetanse. Dette understreker de ved å løfte frem den marine næringen som en av Norges tre mest komplette næringer, med potensial for å være et globalt kunnskapsnav for fremtiden. Samtidig peker de på at sjømatnæringens største utfordring for fremtiden ligger nettopp i å dekke dette kompetansebehovet, da næringen kommer dårlig ut på attraktivitetsparametere relatert til miljø, utdanning og talent. Og skal næringen realisere det vekst- og utviklingspotensialet som blant annet er spådd i rapporten «Verdiskapning basert på produktive hav 2050» (Olafsen et al., 2012), er man avhengig av nettopp unge talenter - som kan videreutvikle og realisere disse mulighetene.

Skal man så vinne kampen om talentene er det avgjørende at bedriftene fremstår som attraktive kompetansearbeidsplasser og bidrar til å sikre en god, behovsrettet utdanning. SINTEF Fiskeri og havbruk kom i en rapport fra 2014 med en rekke anbefalinger for hvordan næringen kan bli mer attraktiv i sitt rekrutterings- og kompetansearbeid (Henriksen et al., 2014). Flere av disse gikk på økt samarbeid mellom næringsliv og utdanningsinstitusjoner. De understreket blant annet at sjømatbedrifter bør bli mer synlige i utdanningsinstitusjonene og at studenter og elever tidligere enn i dag må få nærkontakt med bedriftene – både før og under selve utdanningsløpet. Samme SINTEF-rapport kartla også kompetanse- og arbeidskraftsbehovet i sjømatnæringen, og noe av det som gikk igjen var behovet for kandidater med en god formell utdanning kombinert med relevant praktisk erfaring. Det ble poengtert at nyutdannede kandidater ofte mangler det sistnevnte.

Dette er noe flere studier gjennomført i Møre og Romsdal også har pekt på. Båtevik, Yttredal og Hanche-Olsen (2013) viste for eksempel i sin rapport til at sjømatbedriftene i regionen representerer svært spennende kompetansemiljø, men at dette var ukjent for mange frem til de ofte relativt tilfeldig ble rekruttert inn til næringen og regionen. Bedriftene ga ikke inntrykk av å ha betydelige utfordringer med tilgang på kjernekompetanse, men derimot personer med en kombinasjon av utdanning og erfaring, spesiell type spisskompetanse og personer med doktorgrad.

Behovet for spisskompetanse er også tema i en kartlegging av kompetansebehov i leverandørindustrien til sjømatnæringen og biomarin industri på Vestlandet (Blomgren et al., 2016). Der vurderer halvparten av de spurte bedriftene i Møre og Romsdal at det er vanskelig eller noe problematisk å få tilgang på arbeidskraft med spesifikk marin-/bio- og kjemikompetanse, mens majoriteten av de spurte generelt vurderer tilgangen på kandidater med høyere utdanning som god.

Generelt sett virker utfordringer relatert til synlighet og samarbeid å gå igjen i alle deler av sjømatnæringen. I Båtevik, Yttredal og Hanche-Olsen (2013) sin studie mente flere sjømatbedrifter at det er behov for samarbeid om målrettede fellestiltak i rekrutteringsarbeidet, for at næringen skal bli mer synlig. En konklusjon som er tilnærmet lik den Nystrand et al. (2010) kom til i en studie gjennomført i samarbeid med Fiskebåt, som spesifikt gikk på rekruttering av offiserer til fiskeflåten:

- Synlighet i utdanningene og samarbeid med andre organisasjoner for å gjøre hele sjømatnæringen mer attraktiv er alfa og omega.

VERDIEN AV KUNNSKAPSSAMARBEID

Det er flere grunner til at kunnskapssamarbeid kan være verdifullt. I Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024 (Kunnskapsdepartementet, 2014) løftes blant annet kunnskap og kompetanse frem som de viktigste konkurransefaktorene vi har i Norge. Det vises videre til at det er i grenseflaten mellom forskjellige fagretninger at mange nyskapende idéer oppstår og utvikles, og at tverrfaglig kunnskapssamarbeid er en motor i innovasjonsprosesser. De viser videre til at samspill og tettere koblinger mellom fagmiljøer og sektorer er nødvendig for å løfte fokuset på de store samfunnsutfordringene relatert til for eksempel klima og matsikkerhet. «Flinke folk og ny innsikt er utgangspunktet for hvordan vi klarer å løse disse [samfunnsutfordringene]».

Kunnskapssamarbeid kan imidlertid ta mange former. Rapporten «Samarbeid med arbeidslivet i studietiden» presenterer en empirisk studie av omfanget av kontakt og samarbeid i studietiden mellom studenter ved norske universiteter og høyskoler og virksomheter i privat og offentlig sektor (Næss et al., 2012). Der kommer det frem at kontakt med næringslivet er vanlig for de fleste utdanninger, og at studentene oppfatter kontakten som nyttig. Kontakt gjennom praksis og prosjektsamarbeid vurderes å gi høyt utbytte for studenten. Men rapporten slår fast at *«[d]et først og fremst [er] kontakt- og samarbeidsformer med en viss intensitet eller hyppighet, lengde og forpliktelse mellom partene som har betydning for læringsutbytte, motivasjon, gjennomføring og mulighet for å få relevant arbeid»* (s. 10).

Når det gjelder den økonomiske verdien av kunnskapssamarbeid, kan denne være vanskelig å måle. Men Damvad Analytics (2017) kom nylig med en analyse av effektene av samarbeid mellom NTNU (Trondheim) og næringslivet. Denne viste kort fortalt at bedrifter som har samarbeidet med NTNU har hatt større vekst både i omsetning, sysselsetting og investeringer enn andre sammenlignbare selskaper.

MATERIAL OG METODE

Det er brukt en miks av metoder, inkludert informasjonssøk, kvalitative intervjuer og elektronisk spørreundersøkelse, for å gjennomføre aktivitetene i prosjektet. Datainnsamlingen ble primært gjennomført fra april – september i 2015.

Det ble først gjennomført undersøkelser vedrørende status for samarbeid i i) studieadministrasjonen, ii) studentorganisasjonene og blant iii) studentene ved NTNU i Ålesund samt i et utvalg iv) marine bedrifter. Videre ble det både gjennomført utforskende intervjuer med andre utdanningsnivå og et informasjonssøk for å hente inspirasjon til mulige tiltak og samarbeid. Før det basert på denne informasjonen ble planlagt og gjennomført et pilotarrangement. Avslutningsvis drøftes funn og erfaringer fra prosjektet samt utfordringer og muligheter for å innføre eller styrke konkrete samarbeidstiltak.

I den følgende delen presenteres metodiske nyanser og utvalg for datainnsamlingene som er gjort, inndelt etter hvordan de mater inn i aktivitetene i prosjektet.

KARTLEGGING AV STATUS OG ØNSKER FOR SAMARBEID

I den første delen ble det gjennomført kvalitative intervjuer og en elektronisk spørreundersøkelse med hovedfokus på følgende tema:

- Nåværende samarbeid mellom studenter og næringsliv
- Organisering og omfang av eventuelt samarbeid
- Muligheter for økt samarbeid

I) STUDIEADMINISTRASJONEN

Det ble gjennomført semi-strukturerte intervjuer med fire nøkkelpersoner i studieadministrasjonen. Primært var dette ansatte ved Institutt for biologiske fag Ålesund (IBA) ved NTNU i Ålesund, men det ble også gjennomført kortere intervju med to andre institutter (Institutt for internasjonal forretningsdrift og Institutt for havromsoperasjoner og byggeteknikk). Høgskolen i Molde og Høgskulen i Volda ble for øvrig kontaktet for å undersøke om de hadde en næringskontakt eller lignende som kunne gi status for samarbeid med marine bedrifter der, men det viste seg raskt at man måtte snakke med hver enkelt avdeling og ulike studentorganisasjoner for å få oversikt. Dette arbeidet er ikke prioritert her.

II) STUDENTORGANISASJONENE

Tre ledere for studentorganisasjoner ved NTNU i Ålesund ble også intervjuet. Disse representerte Næringslivsutvalget (NLU), Studentparlamentet (SPÅ) og styret for Fadderuka. I tillegg ble det hentet informasjon fra nettsidene til andre relevante organisasjoner.

III) STUDENTENE

For å kunne si noe om i hvilken grad studentene, på individ- og studieretningsnivå, har kontakt med marint næringsliv, ble det brukt to metoder for datainnsamling:

a) En elektronisk spørreundersøkelse via QuestBack. Denne ble sendt ut via studieadministrasjonen.

I alt svarte 116 studenter på spørreundersøkelsen. Av disse var 52 menn og 63 kvinner (en student svarte blankt). Gjennomsnittlig alder var 24,89 (standardavvik 5,26). Yngste student var 19 år, mens eldste student var 49 år. 36 studenter hadde hjemsted i Ålesund, mens 37 studenter kom fra kommuner utenfor Møre og Romsdal fylke.

De fleste studentene studerte på bachelornivå (85 %), 16 studerte på mastergradsnivå og 1 på årsstudium. De tre studieretningene som flest bachelorstudenter gikk på var *Biomarin innovasjon* (20 %), *Nautikk* (26 %) og *Økonomi og administrasjon* (28 %). Når det gjelder mastergradsstudentene gikk 11 *Internasjonal business og markedsføring*, fire gikk *Produkt- og systemdesign* og en gikk *Skipsdesign*. 1 student gikk årsstudium økonomi og ledelse.

b) Gruppeintervjuer med studenter fra studieretningene *Biomarin innovasjon* og *Bioteknologi*. Det ble gjennomført to intervjuer med to deltakere hver gang.

IV) BEDRIFTENE

Seks bedrifter ble valgt ut i samråd med styringsgruppen, basert på en diskusjon om at utvalget skulle representere ulike deler av næringen; primærproduksjon (fiskeri og oppdrett), produksjon av maskiner og utstyr, produksjon av fiskeoljer, og marked. Selskapene som ble intervjuet har enten forretningsadresse eller resultatenhet på Sunnmøre.

KARTLEGGING AV MULIGE TILTAK OG SAMARBEID PÅ TVERS

For å hente inspirasjon til mulige tiltak er følgende to aktiviteter gjennomført: i) utforskende intervjuer med et utvalg aktører på andre utdanningsnivå og ii) et generelt informasjonssøk.

I) UNDERSØKENDE INTERVJU – SAMARBEID PÅ TVERS AV NIVÅ

Med bakgrunn i at det er andre utdanningsnivå og aktører som både har og ønsker mer samarbeid med det samme marine næringslivet, er det som en del av dette prosjektet gjennomført innledende intervjuer med et utvalg kompetanseaktører: Utdanningsavdelingen ved Møre og Romsdal fylkeskommune, Spjelkavik videregående skole, Ålesund videregående skole – avdeling Volsdalsberga, Fagskolen i Ålesund, Fagskolen i Kristiansund og Marint kompetansesenter.

Hensikten med dette er å undersøke nærings samarbeid på andre utdanningsnivå, og slik både hente inspirasjon og diskutere muligheter for å samarbeide mer på tvers. Dette underbygger særlig Blue Legaseas strategiske ambisjon om å utvikle en regional kompetanseallmenning med flere nivå.

En semi-strukturert intervjuguide fokuserte på: status for eksisterende samarbeid, organisering av samarbeid, og ønsker om mer eller andre former for samarbeid - både med marint næringsliv og med andre utdanningsaktører/nivå.

II) INFORMASJONSSØK - RELEVANTE TILTAK

Gjennom internettsøk og gjennomgang av tilgjengelig informasjonsmateriell er relevante samarbeidsformer og tiltak for student-nærings samarbeid identifisert. Kontakt med sekretariatet i Sett Sjøbein, som er et nasjonalt rekrutterings- og kompetansesamarbeid for sjømatnæringen, har vært særlig viktig for å få oversikt over hva som skjer i resten av landet. Det må også nevnes at prosjektet NTNU Brohode Havbruk¹ (tidligere Brohode Frøya) tidlig ble brukt som inspirasjonskilde i

¹ <https://www.ntnu.no/brohode-havbruk>

dette prosjektet. Dette er et prosjekt der NTNU i samspill med den videregående skolen, representanter fra alle deler av sjømatnæringen samarbeider om å: øke næringsrelevansen i høyere utdanning, styrke rekrutteringen til marin sektor og bygge opp forskningsbasert kompetanse i sjømatnæringen. Dette gjør de gjennom å arrangere opp til flere konferanser hvert år, med blant annet bedriftsbesøk, foredrag, speed-dating og mingling på programmet.

GJENNOMFØRING AV PILOTARRANGEMENT – DEN BLÅ KUNNSKAPSREVLUSJONEN

Som en del av dette prosjektet ble det gjennomført et pilottiltak for å hente konkrete erfaringer i forhold til samarbeid mellom studenter og næringsliv.

«Håndbok for gjennomføring av Brohode Frøya»² lå til grunn for arbeidet, som ble delt i tre faser:

- 1) Planlegging og forankring
- 2) Gjennomføring
- 3) Evaluering

Pilotarrangementet «Den blå kunnskapsrevolusjonen» ble gjennomført 21. september 2015, som del av Campus-uka 2015. Arrangementet var tredelt; en forelesningsdel med fem innleggsholdere, en uformell seanse med mingling og sjømattapas, før arrangementet ble avsluttet med idémyldring og oppsummering av dagen. I alt var det 131 påmeldte, inkludert 72 studenter, 33 næringslivsaktører, 20 fra akademia, og seks fra offentlig sektor. I etterkant av arrangementet ble det sendt ut et elektronisk evalueringsskjema til alle deltagerne, hvorav 58 svarte.

DRØFTING AV ERFARINGER OG MULIGE FREMTIDIGE TILTAK

Basert på innsamlet informasjon ble det laget en oversikt over mulige samarbeidsaktiviteter mellom studenter og marint næringsliv. Sammen med erfaringene fra pilotarrangementet ble denne brukt som grunnlag for diskusjon mellom Blue Legasea, NTNU i Ålesund, Sjømat Norge og MFÅ.

Diskusjonen fokuserte på hvilke tiltak det er ønskelig å gjennomføre og eventuelt hvordan dette kan gjøres, samt hvilke tiltak det kan være interessant å gjøre en videre utredning av.

Dette møtet ble gjennomført hos MFÅ i februar 2017, og konklusjonene er oppsummert i denne rapporten. Det har ikke vært et mål å problematisere funnene i dette prosjektet, og MFÅ sin rolle har vært å sammenfatte resultatene og legge til rette for diskusjon. En mer inngående drøfting av utfordringer og muligheter i samarbeidet er eventuelt noe som kan inngå i videre arbeid på området.

²<https://www.ntnu.no/documents/1270667819/1270971806/H%C3%A5ndbok+Brohode+Fr%C3%B8ya.pdf/5e6efbf2-3359-43a4-9975-74c38c936309>

SAMARBEID MELLOM STUDENTER VED NTNU I ÅLESUND OG MARINT NÆRINGS LIV

I dette kapitlet er resultatene fra undersøkelsene som er utført opp mot i) studieadministrasjonen, ii) studentorganisasjonene og iii) studentene ved NTNU i Ålesund og iv) marine bedrifter i regionen oppsummert og gjengitt fortløpende:

SETT FRA STUDIEADMINISTRASJONEN

Resultatene fra intervjuene med nøkkelpersoner i studieadministrasjonen ved NTNU er her oppsummert:

STATUS FOR SAMARBEID

Intervju med studieadministrasjonen ved NTNU i Ålesund viser at det finnes en rekke måter for studenter og marint næringsliv å samarbeide på. Disse inkluderer gjesteforelesere, bedriftspresentasjoner, bedriftsbesøk, oppgavesamarbeid, praksisopphold, praksisfag, deltagelse på konferanser, samarbeid om studentbedrift og forskningssamarbeid. Bruk og omfang av de ulike samarbeidsformene ser imidlertid ut til å variere.

Ved Institutt for biologiske fag Ålesund (IBA) finnes det noen faste praksiser. I bachelorprogrammet *Biomarin innovasjon* er det eksempelvis utviklet et eget praksisfag, *Ekstern praksis i Biomarin innovasjon*, der studentene skal ha fire uker med praksis i bedrift med veiledning og skriving av en praksisrapport. Læringsmålene for faget er for øvrig å kunne relatere teoretisk kunnskap fra studiet opp mot praksisfeltet, og kunne diskutere og vurdere innovasjonsmuligheter innenfor praksisfeltet. Studentene står fritt til å velge bedrift, gitt at den er marin og faglig relevant, men studieadministrasjonen bistår med å finne bedrift ved behov. Det samme gjelder ved skriving av bacheloroppgave, der det er krav om samarbeid med bedrifter, et eksternt forskningsmiljø eller i tilknytning til forskningsprosjekt ved NTNU i Ålesund.

Et annet eksempel er samarbeid med en mentor i næringslivet ved oppstart av en studentbedrift. Mentors oppgave er å bistå studentene i prosessen fra ide til produkt, og dele sin kunnskap og erfaringer. Ved IBA blir studentbedrifter brukt som er en tverrfaglig arbeidsmetodikk der studenter fra *Biomarin innovasjon* samarbeider med studenter fra *Innovasjon og entreprenørskap – en spesialisering i bachelorstudiet «Markedsføring og ledelse»*.

Ellers så har avdelingen en samarbeidsavtale med Marine Harvest, som blant annet omfatter gjesteforelesere og bedriftsbesøk. I tillegg får fire studenter på studiet *Biomarin innovasjon* hvert år praksisplass. Praksis består av to perioder på to uker hvor studenten er utplassert på anlegg. IBA har også en FoU-konsesjon for oppdrett av økologisk laksefisk, og har tett drifts- og forskningssamarbeid med Salmar. Utover dette skjer mye av samarbeidet på ad hoc. basis, og det er ofte fagansvarlige som inviterer fra eget nettverk.

Også intervjuene med de andre instituttene viste at det er eksempler på samarbeid med marint næringsliv, men at dette i liten grad er planfestet og i stor grad er avhengig av faglærerne sine interesser og nettverk.

ØNSKER FOR SAMARBEID

Det er ønske om mer og tettere samarbeid med næringslivet, i alle de nevnte former. En av de spurte poengterer at det er mye 1-1 samarbeid mellom fagfolk innenfor bestemte felt, og at det er ønskelig med mer strategisk samarbeid for å koble flere fagområder i utdanningsinstitusjonene opp mot flere arbeidsområder og behov i bedriftene.

En av de som ble intervjuet ønsket tydelige signal fra næringen på hvilken type kompetanse de trenger, slik at de kan sikre at utdanningene er relevante. Gode kontaktpunkt er viktig for å sikre dette. Det er ønskelig at det i større grad åpnes opp for at studenter kan delta på møteplasser som er tiltenkt næringslivsansatte, for eksempel, årsmøter, konferanser og klyngearrangement. Samtidig pekes det på behov for å løfte fokuset på tvers av klynger og bransjer, for eksempel gjennom en felles konferanse der alle klyngene i fylket presenterer seg og sine utfordringer. Fra utsiden kan det fort være utfordrende å forstå akkurat hva folk jobber med, og det er viktig å være tydelig og se det i en større sammenheng.

Det poengteres at interesse fra studentene selv også er avgjørende for å få til økt samarbeid. Det er for eksempel ikke motiverende å invitere gjesteforelesere dersom studentene ikke møter opp. Samtidig fremheves det at det kan virke som om studentenes interesse for næringskontakt og -samarbeid øker underveis i studieløpet. Således må det enten gjøres en jobb for å motivere studentene og sette dem i rett «modus» for samarbeid, eller tenke mer strategisk i forhold til når i studieløpet ulike former for samarbeid bør brukes.

SAMARBEID I REGI AV STUDENTORGANISASJONENE

Det er gjennomført intervjuer med et utvalg studentorganisasjoner ved NTNU i Ålesund, der de presenterte eksisterende samarbeidsplattformer og tiltak i deres regi, deltakelse fra marint næringsliv og ønsker for samarbeid. For å gi prosjektgruppen og andre interessenter en oversikt over hvem disse organisasjonene er og de ulike aktivitetene de gjennomfører, er det prioritert å gi korte beskrivelser av disse i det følgende:

AKTIVITETER I REGI AV NÆRINGSLIVSUTVALGET (NLU):

Næringslivsutvalget (NLU) ved NTNU i Ålesund er en frivilligbasert studentorganisasjon som arbeider for å styrke studentenes posisjon i arbeidsmarkedet. NLU er sammensatt av studenter fra ulike fagretninger. I 2015 var det 17 medlemmer, inkludert 5 i styret. NLU arrangerer følgende aktiviteter:

Næringslivsdagen	Dette er en studentorganisert dag som arrangeres hvert år i februar, der NLU inviteres bedrifter til å ha stand inne på skoleområdet. NLU opplever Næringslivsdagen som en god møteplass, der både næringsliv og studenter får mulighet til å vise seg frem. Studentene har også mulighet for å spørre næringsaktørene konkrete spørsmål, som for eksempel hva bedriftene forventer av ferske jobbsøkere. Deltagerbedriftene oppfordres til å ta med representanter fra flere nivå eller type stillinger i bedriften for at studentene skal få et godt inntrykk av mulighetene. Bedrifter som er åpne og kontaktsøkende er foretrukne.
Bedrifts-presentasjoner og temakvelder i studenthuset <i>Banken</i> :	Bedriftene tar selv kontakt med NLU dersom de ønsker å holde en presentasjon for studentene. Det er åpent for alle typer bedrifter, så variasjonen er stor. Temakvelder som for eksempel «Engineering Night» har vært populære. I tillegg arrangeres det inspirasjonskvelder på studenthuset <i>Banken</i> . Det poengteres at en av fordelene med å arrangere slike opplegg i

	<p><i>Banken</i> er selve lokalet, som er mer intimt enn større auditorier, gjør det lettere for studentene å ta aktiv del i diskusjonene.</p> <p>Arrangementene nevnt ovenfor har en påmeldingsavgift for bedriftene som varierer mellom 2000 og 5600 kroner. NLU har tidligere også holdt CV-kurs, jobbsøkerkurs og kurs i bruk av LinkedIn. Disse kursene har vært arrangert i <i>Banken</i>.</p>
Jobbdatabase: nlu.no/stillinger	NLU har også utviklet en jobbdatabase på sin nettside. Målet er å formidle stillinger som er sendt til HR-avdelingen på NTNU i Ålesund, samt til Studentparlamentet eller andre. Gjennom å opprette og vedlikeholde en jobbportal ønsker NLU å redusere behovet for at den enkelte student skal måtte bruke mye tid på å finne frem til de utlyste stillingene.

På spørsmål om i hvilken grad marint næringsliv deltar i de ulike aktivitetene og har kontakt med NLU, er svaret i liten grad. Det er noen gjengangere, og Marine Harvest er for eksempel «fast inventar». Det poengteres at det gjerne blir slik at man tar kontakt med bedrifter som har vært involvert før. NLU ønsker å ha medlemmer fra alle studieretninger, slik at for eksempel studenter fra *Biomarin innovasjon* bidrar til å få kontakt med bedrifter i biomarin næring. Dette er imidlertid tidvis utfordrende å få til i praksis. Ellers så vises det til at de enkelte foreleserne og avdelingene har egne nettverk av næringskontakter, og NLU har som mål å bruke disse mer aktivt.

AKTIVITETER I REGI AV START ÅLESUND

START Ålesund er en studentorganisasjon basert på frivillig arbeid som jobber med å fremme innovasjon og entreprenørskap blant studentene gjennom å arrangere kurs, foredrag, konkurranser og møteplasser. De bistår også med veiledning ved oppstart av egen bedrift. De arrangerer følgende arrangement årlig:

Innovator	En bedrift kommer med en reell case som de ønsker innspill, tanker og ideer på. Bedriften får mulighet til å presentere seg selv for så å presentere problemet de ønsker løst. Arrangementet ble først gjennomført i 2013, og antall deltagere har variert mellom 50 og 100.
Gründerdagen	På Gründerdagen blir årets beste studentbedrift kåret. Det er lagt opp til bedriftsforedrag og «pitchekonkurranse» for studentbedriftene ved NTNU i Ålesund. De siste årene har Gründerdagen vært slått sammen med Fylkesmessa, der årets ungdomsbedrift kåres.
Venture Cup ³ :	Dette er en nasjonal forretningsplankonkurranse hvor den lokale finalen blir arrangert på NTNU i Ålesund. Representanter fra næringslivet oppfordres til å delta som mentor. Målsetningen med konkurransen er ifølge arrangementets nettside å skape en plattform som kobler studenter sammen med næringsliv, academia og det offentlige for å skape bærekraftige vekstbedrifter for fremtiden med økt fokus på innovasjon.

³ <http://venturecup.no/>

Kvinnemiddagen	Dette er et arrangement som har mål om å fremme innovasjon og entreprenørskap blant kvinnelige studenter, i håp om å inspirere kvinnelige gründere. Det er også et mål å skape en arena der kvinner fra næringslivet og engasjerte kvinnelige studenter skal komme sammen for å danne et nettverk.
----------------	--

AKTIVITETER I REGI AV FADDERSTYRET

I begynnelsen av hvert skoleår arrangeres Fadderuka. Her inviteres bedriftene til å delta på tre måter:

- Annonsering i «Faddermagasinet»
- Stand på skolen
- Sponsor

Det reklameres med at dette er en god mulighet for næringer eller bedrifter tidlig å være synlige for studentene som begynner på universitetet.

PERSPEKTIVER FRA STUDENTPARLAMENTET

Studentparlamentet ved NTNU i Ålesund (SPÅ) jobber for at studentene sine stemmer skal bli hørt. I tillegg til å jobbe internt mot NTNU, er kommunen og næringslivet viktige samarbeidspartnere. SPÅ er del av Norsk studentorganisasjon (NSO).⁴

I intervjuet med SPÅ blir det sagt at det marine fokuset er for svakt, og at det har havnet i skyggen av det maritime fokuset de siste årene. Det poengteres at havrommet er et satsingsfelt, men det marine oppleves likevel ikke å bli prioritert nok. SPÅ mener at NTNU bør bygge en portefølje på marine studier, og at tiden nå er inne for det sett i lys av det voksende fokuset på havrom.

Av eksisterende tiltak trekkes gjesteforelesere frem som svært viktig. SPÅ mener det bør inngå i alle fag, også i de fagene som ikke er direkte relevante: «Kan dra inn det marine i stort sett alle fagretninger, selv finansregnskap». Gjesteforelesere bør formaliseres inn i fagplaner. Noen studieretninger har praksis som del av studiet, og studiet *Biomarin innovasjon* trekkes frem som et godt eksempel. Praksisfag må være godt forankret for at det skal lykkes, og man må vite at praksisbedriftene er klare til å ta imot studentene. Maritim næring trekkes frem som dyktige på praksisopplæring.

Det er også andre studentorganisasjoner tilknyttet NTNU i Ålesund som kan ha samarbeidsaktiviteter, men disse har vi ikke prioritert å kontakte her.

STUDENTORGANISASJONENES ØNSKER FOR SAMARBEID

Tilbakemeldingene fra studentorganisasjonene vi intervjuet var at de ønsker kontakt med et større spekter av marine bedrifter.

Det løftes frem at det marine bør være en større prioritert satsning fra universitetets side, og at fokuset på havrom gjør at dette er svært aktuelt nå. Egne marine arrangement foreslås som tiltak, men samtidig understrekes det at det allerede er mange arrangementer i løpet av et år. Fadderuka trekkes frem som en god arena, der det allerede arrangeres stand-dager som er åpne for alle. Marint næringsliv kan med fordel være mer synlig her, og det er flere muligheter for det. Næringsaktører kan stå på stand, være sponsor eller skrive artikkel i «Faddermagasinet». Det vil være en effektiv måte å synliggjøre egen bedrift, næring og samarbeidsmuligheter på. En mener at «Visjonen må

⁴ <https://www.ntnu.no/studentliv/alesund/studentorganisasjoner>

være at næringen tar imot nye studenter, følger dem opp i hele studiet gjennom konkrete tiltak, og følger dem ut i jobb.»

Flere av de som er intervjuet ønsker at det opprettes en egen stilling dedikert til samarbeid mellom studenter og næringsliv, da dette arbeidet er såpass krevende. Å bygge nettverk og koordinere dette arbeidet er en stor oppgave. Ellers vises det til at inspirasjonskvelder og bedriftspresentasjoner etterspurte og at flere aktører med fordel kan melde sin interesse. Nytteverdien av oppgavesamarbeid løftes frem. I tillegg viser flere til traineeordninger som nyttige for å gi studentene en god inngang til arbeidslivet.

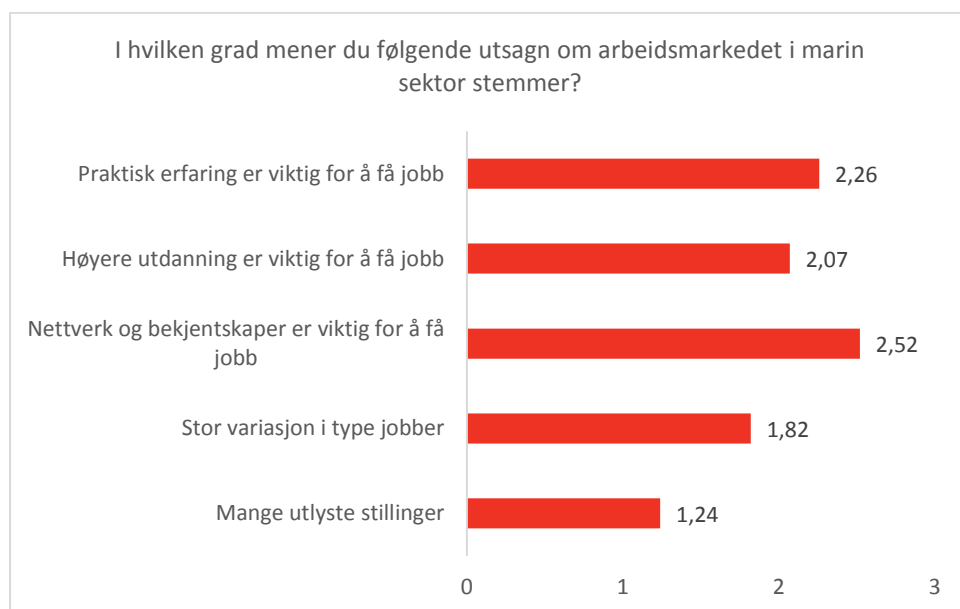
STUDENTENES ERFARINGER MED NÆRINGSSAMARBEID

I dette kapittelet presenteres resultatene fra den elektroniske spørreundersøkelsen som ble sendt ut til studentene og de to kvalitative intervjuene som ble gjennomført med studenter på marine studieretninger

STUDENTENES KJENNSKAP TIL MARIN SEKTOR

For å danne et bilde av hva marin sektor betydde for studentene, ble de spurt om i hvilken grad de assosierte 12 ulike fagområder med marin sektor. Nautikk og teknologi er de fagområdene flest studenter i stor eller ganske stor grad assosierte med marin sektor. I motsatt ende fant vi fagområdene juss, helse og ernæring, og kjemi. Alle 12 fagområdene ble likevel vurdert å være forbundet med sektoren.

På spørsmål om hvor god kjennskap studentene har til marine bedrifter i Møre og Romsdal, svarte over halvparten at de har liten (49 %) eller ingen (4 %) kjennskap. Seks studenter har svært god kunnskap, mens 41 % svarte at de har god kjennskap. Studentene ble spurt om i hvilken grad de mener en rekke utsagn stemmer. Svar er illustrert i Figur 1.

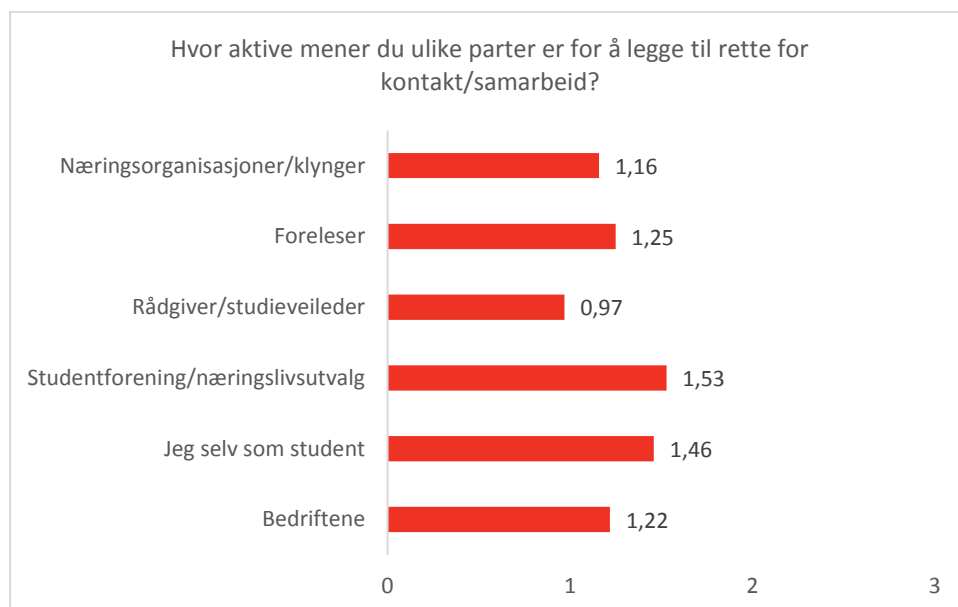

Figur 1. I hvilken grad mener du følgende utsagn om arbeidsmarkedet i marin sektor stemmer? Svaralternativene var 0=Ingen grad, 1=Liten grad, 2=Ganske stor grad, 3=Stor grad. N=114-116.

STUDENTENES OPPLEVELSE AV STATUS FOR NÆRINGSSAMARBEID

71 av studentene har hatt kontakt med marine bedrifter i løpet av studiet. Av disse svarte 31 % at kontakten var i form av bedriftsbesøk og 21 % har hatt kontakt gjennom deltidsjobb. Forelesning, praksis og oppgavesamarbeid er mindre vanlige former for kontakt.

Studentene ble også spurt om hvor aktive de mener ulike parter er for å legge til rette for kontakt og samarbeid. Svarene er presentert i Figur 2.

Figur 2. Hvor aktive mener du ulike parter er for å legge til rette for kontakt/samarbeid? Svaralternativene var 0=Ikke aktive, 1=Litt aktive, 2=Ganske aktive, 3=Svært aktive. N=114-115.

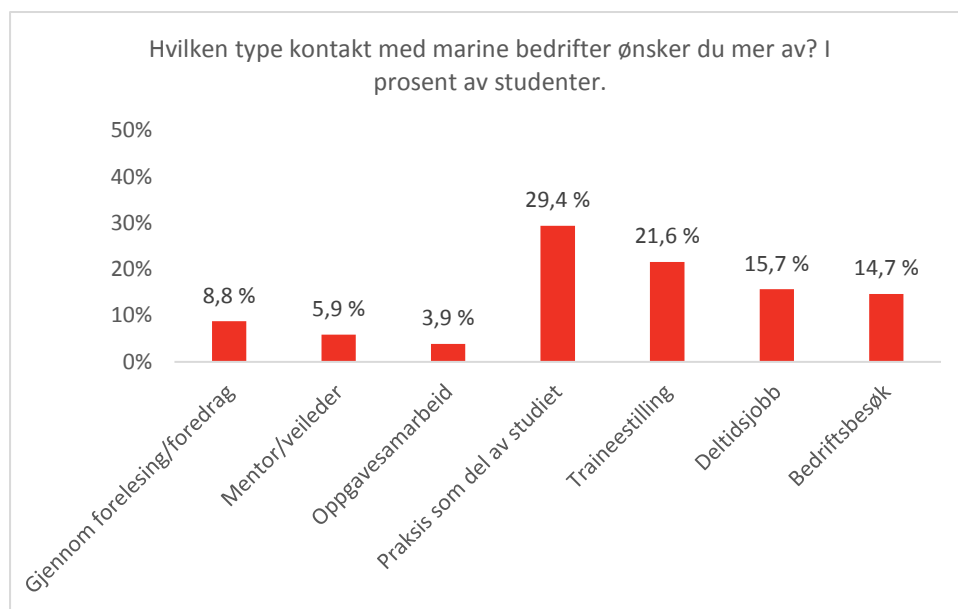
Av figuren ser man at studentene selv, i tillegg til studentforening/næringslivsutvalg, er de partene som er mest aktive i tilrettelegging av samarbeid og kontakt mellom næring og studenter. Rådgiver og studieveileder oppleves som mindre aktive. Studentene ser viktigheten av næringslivsdager og lignende møteplasser på høgskolen (NTNU i Ålesund) for å opprette kontakt med bedrifter. 71 prosent svarte at slike dager er ganske eller svært viktig, mens seks studenter svarte at det ikke er viktig. En student utdyper at det må legges bedre til rette for slike dager, blant annet at studenter på relevante studier må få undervisningsfri slik at de kan delta.

Gjennom kvalitative intervjuer med seks studenter kommer det frem at de til en viss grad har kontakt med marin næring, både gjennom bedriftsbesøk, gjesteforelesere og enkelte oppgavesamarbeid. De er alle av den oppfatning at maritim næring dominerer arrangement som Næringslivsdagen. Men enkelte store marine aktørene er derimot representert, igjen blir Marine Harvest nevnt. Studieretningen *Biomarin innovasjon* har praksis som del av studiet, noe de andre studieretningene etterlyser. Studentene på *Bioteknologi* nevner kurset i marine lipider (i regi av Blue Legasea) på spørsmål om gjesteforelesere, og sier kurset var spennende. *Biomarin innovasjon*-studentene forteller at deres studium ble markedsført som et initiativ fra den marine næringen, og er således skuffet over den lave etterspørselen de opplever derifra. «*Bedriftene tar ikke kontakt*», sier de. Intervjuene bekreftet også bildet i Figur 1, særlig i forhold til at studentene har en opplevelse av at det er få utlyste stillinger og at nettverk er viktig for å få jobb. Oppfatningen er at de stillingene som faktisk lyses ut i regionen i hovedsak er innen oppdrett. Ellers utdyper de to bioteknologistudentene at de oftere ser utlysninger for bioingeniører enn for bioteknologer. Videre

mener de at mange trolig trenger deres kompetanse mer enn kompetansen til bioingeniører, men at næringslivet ikke vet det – fordi de ikke kjenner til studiet.

ØNSKER FOR SAMARBEID

Majoriteten av studentene ønsker mer kontakt med marine bedrifter (88 %). Særlig praksis som del av studiet er etterspurt (29 %), av de som ikke allerede har dette. I tillegg til traineestillinger (22 %). Se Figur 3.

Figur 3. Hvilken type kontakt med marine bedrifter ønsker du mer av? Ett svaralternativ per student. N=102.

Til sist i spørreskjemaet ble studentene spurt om å gi innspill til hvordan næringsaktører og studenter kan samarbeide mer og møtes oftere. I alt spilte 26 studenter inn sine tanker. Grovt sett etterspør de fleste flere bedriftsbesøk og gjesteforelesere fra næringen, samt mer oppgavesamarbeid. Ikke bare samarbeid om de større oppgavene (bachelor og master), men også mindre omfangsrrike oppgaver knyttet til de enkelte fagene. En student utdypet som eksempel at næringen (gjesteforelesere) kan komme og presentere relevante problemstillinger som studentene kan «konkurrere» om å løse på best måte.

Noen etterspør praksis som del av studiet, og mener det vil gi nytteverdi for både studentene og næringen. På den ene siden vil praksis bidra til at studentene får erfaring fra relevant næringsliv. På den andre siden får næringslivet kandidater som kan vise til nettopp praktisk erfaring i jobbsøkingen, noe næringslivet peker på som en viktig egenskap.

Videre pekes det på at studenter burde inviteres til konferanser for å møte næringen og få faglig påfyll. Et annet punkt går på bedre tilrettelegging av for eksempel næringslivsdager gjennom at studentene får fritak fra undervisning for å delta.

Mye av det samme ble fremhevet i de kvalitative intervjuene. Det etterlyses at bedriftene etterspør kontakt og viser interesse for deres kompetanse, men en poengterer at bedriftene trolig kjenner så dårlig til innholdet i ulike studier at de ikke vet at de trenger studentenes kompetanse.

BEDRIFTENES ERFARINGER MED STUDENTSAMARBEID

Et utvalg bedrifters erfaringer og ønsker for studentsamarbeid gjengis i dette kapitlet.

EKSISTERENDE SAMARBEID

Halvparten av bedriftene som ble intervjuet har en eller flere samarbeidsaktiviteter med studenter ved NTNU i Ålesund. Bedriftsbesøk, praksisopphold, gjesteforelesere og oppgavesamarbeid går igjen.

Resultatene viser at det som oftest er studieledelsen eller studentene selv som tar kontakt med selskapene med forespørsel om samarbeidsaktiviteter. Bare et av selskapene har formalisert samarbeidsaktivitetene i form av en rammeavtale med rektor og fagansvarlig. Avtalen gjelder praksisstillinger, og beskriver de ulike oppgavene som følger for hver av partene. Praksisperioden er fire uker om høsten, og i 2016 hadde selskapet fire studenter i praksis. Antall studenter kan variere fra år til år. Samarbeidet er knyttet til fagretningen *Biomarin innovasjon*, og studentene skriver en sluttrapport når praksisoppholdet er ferdig. Flere av selskapene oppgir også at de har hatt studenter i praksis, men ikke at det er et fast opplegg i tilknytning til det.

At bedriftene får studentbesøk oppgis også av flere. En oppgir at hyppigheten er avhengig av hvor ofte NTNU tar kontakt, mens en annen oppgir å ha en relativ fast praksis og at de har besøk av hele klasser to ganger i året.

En av bedriftene som er intervjuet viser til at de aktivt leter etter timevikarere som kan jobbe hos dem på ettermiddager og kvelder. De henger opp jobbutlysning på NTNU-campus og informerer studieveiledere og faglærere, slik at de kan bringe det videre til studentene. Særlig førsteårsstudenter er ettertraktet for slike jobber da de potensielt kan jobbe noen år ved siden av studiene.

Flere bedrifter oppgir at de prioriterer deltagelse på Næringslivsdagen på NTNU i Ålesund. Deltagelse er avhengig av intern kapasitet og ressurser, men de er klare på at de prøver å delta hvert år. Næringslivsdagen oppleves som nyttig og interessant, der selskapene får vist seg fram for både studenter og ansatte samt etablere nye kontaktpunkt. Det å være synlig på slike arrangement trekkes frem som viktig for fremtidig rekruttering. Et av selskapene deltar i tillegg på Ocean Talent Camp hvert år, og foretrekker dette arrangementet over Næringslivsdagen. Her møter de i tillegg til studenter både elever fra ungdoms- og videregående skole, og arrangementet oppleves som mer interaktivt. Deltagerne viser også større interesse enn under Næringslivsdagen, der oppmøtet kunne ha vært bedre. De to selskapene som ikke deltar på Næringslivsdagen grunngir det med mangel på tid og ressurser.

Et av selskapene som ikke har samarbeidsaktiviteter med studenter på NTNU i Ålesund grunngir det med at de hovedsakelig konsentrerer seg om å være synlig for de som går på videregående skole, da majoriteten av arbeidsstaben deres ikke krever utdanning fra høyskole eller universitet.

INTERESSE FOR ANDRE SAMARBEIDSAKTIVITETER

Noen av bedriftene etterspør mer samarbeid om bachelor- og masteroppgaver, i tillegg til «mer av alle» aktiviteter (e.g. gjesteforelesere, bedriftspresentasjoner). Et selskap utdyper at de har et ønske om å ta inn studenter med ulik bakgrunn og fag, slik at de kan ha studenter i de ulike avdelingene, som for eksempel forskning og prosess. Et annet selskap er interessert i flere studenter i sommerjobb hos dem.

Det ene selskapet som representerer primærproduksjon, og som ikke har samarbeidsaktiviteter med studentene i dag, kan være interessert i samarbeid knyttet til administrasjons- og prosessfag. Et

annet selskap tilsetter oftest ferdigutdannede ingeniører, og i den grad de tilbyr praksisplasser er det gjerne elever fra videregående skole som blir ansatt i disse stillingene.

Det ene selskapet mener at NTNU med fordel kan kontakte dem oftere for å diskutere samarbeidsaktiviteter. Særlig ønsker selskapet å holde flere bedriftspresentasjoner og forelesninger, slik at studentene får et innblikk i hvordan de kan bruke kunnskapen sin i praksis. De åpner også opp for andre forespørsler om samarbeid. Et av selskapene som ikke har samarbeidsaktiviteter med studenter sier at selv om de ikke tar initiativet, er de interessert i å jobbe langsiktig med rekruttering, inkludert samarbeid med studenter.

Flere av selskapene er medlemmer i en klyngeorganisasjon, og har gjennom medlemskap der en rekke diskusjoner om rekruttering og samarbeid. Noen viser til konkrete bidrag gjennom innspill til og utvikling av kursplaner og forelesninger ved NTNU.

Årsaken til at det ikke samarbeides mer eller oftere er gjerne at selskapene ikke har ressurser til noe mer. Noen av selskapene opplever å bli kontaktet av NTNU med spørsmål om for eksempel oppgavesamarbeid, men må takke nei på grunn av knapphet på tid og andre ressurser. Andre poengterer at det bare er å ta kontakt, men at det kan være viktig å være tydelig på hva samarbeidet innebærer og hva som er forventet av bedriften.

UNDERSØKENDE OM SAMARBEID PÅ ANDRE UTDANNINGSNIVÅ

For å få innblikk i omfang og organisering av samarbeid mellom utdanning og marint næringsliv på andre utdanningsnivå, har vi gjennomført undersøkende intervju med fem aktører. Dette både for å søke inspirasjon og undersøke muligheter for samarbeid på tvers.

EKSISTERENDE SAMARBEID

Videregående nivå

Det er i liten grad føringer fra fylkeskommunen i forhold til de videregående skolenes næringskontakt. Det samme gjelder for øvrig fokus på yrkesfag kontra teoretiske fag.

For videregående skoler med yrkesfaglige linjer er samhandlingen hver enkelt skole har med lokalsamfunnet vital for å skaffe lærlingplasser. En av skolene som ble intervjuet fortalte at det er få formelle samarbeidsavtaler og mye oppsøkende virksomhet av faglærerne. Slitasje i forhold til mye bruk av enkeltbedrifter blir sett på som en utfordring. Skolen ser derfor på muligheter for å spre praksis utover året, slik at ikke alle skal utplasseres samtidig. Samtidig har de en overordnet plan om å lage intensjonsavtaler med flere bedrifter, og formalisering av samarbeidet er dessuten et internasjonalt krav i forhold til sertifikatutdanning. Nettverket til faglærerne er som nevnt viktig for samarbeidet og må pleies. Men behovet for mer strukturert samarbeid løftes frem, og at et samarbeidsorgan for eksempel kunne vært nyttig.

Når det gjelder samarbeid med andre utdanningsnivå og aktører, nevnes kontakt med ungdomsskoleelever, andre videregående skoler og Marint kompetansesenter på Karrieredagen, elever som deltar på Ta Utdanning (som har fokus på muligheter for høyere utdanning) og samarbeid med fagskole og universitet om lån av utstyr.

For videregående skoler med teoretiske fag er ikke koblingen opp mot næringslivet like tydelig, men anses likevel som viktig for faglig motivasjon og forståelse. Det er opp til hver enkelt skole å opprette kontakt, og en av skolene som er intervjuet har utviklet et eget opplegg for slikt samarbeid gjennom Ocean Industry School-konseptet⁵. Bakgrunnen for dette konseptet var et ønske om mer kontakt med næringslivet, bedre undervisning og synliggjøring av jobbmuligheter i regionen, Ocean Industry-skolene inngår partnerskap med bedrifter innen offshore, marin teknikk, shipping og sjømat. Alt samarbeid skal være en del av læreplanen, og bedriftene og lærerne har en felles prosess med å forankre samarbeidet i læreplanmålene før de skriver en partnerskapsavtale. Samarbeidet kan inneholde undervisningsopplegg eller bedriftsbesøk. Skolen har drevet mye oppsøkende arbeid for å opprette kontakt, i tillegg til at enkelte næringsorganisasjoner har løftet frem konseptet for sine medlemmer. Tidfesting og engasjerende prosesser med forankring løftes frem som avgjørende for godt samarbeid og velfungerende avtaler. Det poengteres at så lenge det er satt av tid og ressurser, er bedriftene positive og stiller ofte opp med mer enn forventet.

Skolen opplever stor verdi av samarbeidet. Elevene blir mer motiverte for å jobbe med fagene, de blir oppdaterte på hva som skjer ute i arbeidslivet og får et annet eierskap og forståelse for hvordan ting henger sammen. «I virkeligheten jobber man litt på tvers, og ikke bare inne i et fag.» Bedriftene er også veldig engasjerte i å informere om hvilke studier og kompetanser de trenger, og dette inspirerer elevene.

⁵ <http://www.spjelkavik.vgs.no/Spjelkavik-VGS2/Om-skolen/Ocean-Industry-School>

Andre former for næringskontakt kan inkludere deltagelse på Ocean Talent Camp, Ta Utdanning-messen og Ocean Space Race-konkurransen (båtbygging).

Av samarbeid med andre utdanningsnivå, nevnes en konferanse for alle Ocean Industry-lærere, der NTNU ville gi en vitamininnsprøytning i forhold til hva som skjer i næringen. Erfaringsdeling mellom skolene er også nyttig. Ellers så er det mer lokalitetssamarbeid (utlån av lokaler) enn kontakt mellom elever/studenter og lærere på ulike nivå.

Fagskolenivå

Studentene på fagskolene har fagbrev og erfaring fra næringslivet før de begynner på skolen. Nettverket til studentene selv er derfor viktig i forhold til nærings samarbeid også i studietiden. Fagskolen i Ålesund har en egen samfunnskontakt, som jobber mye utadrettet – men bedriftene tar også kontakt med skolen. Dette gjelder særlig store rederier, som har ansatte som kan pleie kontakten med skolene. For fiskeflåten er det godt samarbeid med Fiskebåt, samt med enkelte rederier.

I forhold til kontakt med andre utdanningsnivå spisser de aktiviteten mot aktuelle yrkesfag og lærlinger ute i bedriftene, da fagbrev er inntakskrav. De har begrensede ressurser til å bruke på rekrutteringsaktiviteter, men de prioriterer å delta på Ocean Talent Camp (OTC) for å være del av noe større og fordi de er del av Campus Ålesund. OTC er et fellestiltak som søker å løfte fokuset på hele havrommet, og hvor bedrifter både fra det maritime og det marine inviteres til å ha stand eller holde foredrag. Større deltagelse fra de marine bedriftene etterlyses, for å synliggjøre hva vi skal leve av i fremtiden.

Fagskolen i Kristiansund ble også intervjuet, med bakgrunn i at de den siste tiden har tatt et spesielt initiativ til større samarbeid med biomarin næring – blant annet gjennom et frokostmøte. Skolen har, som den eneste i landet studieprogrammet *Kjemi- og prosessteknikk*. Denne linjen har primært vært rettet mot olje- og gass, men nå ønsker de å se mer til andre næringer – og de jobber for eksempel med å utvikle nye valgfag som er mer næringsspesifikke. Skolen har for øvrig opprettet et fagskoleforum, der representanter fra ulike næringer er invitert til å sitte og jobbe med følgende: evaluere studieinnhold i forhold til relevans, gi studentene informasjon om krav, behov og arbeidsmuligheter, hjelp til å skaffe prosjektoppgaver, forankre og bidra til tettere samarbeid mellom institusjonen og næringslivet (blant annet gjennom gjesteforelesere, sensorer og sensorvurderinger), bidra til å videreutvikle studiene for fremtiden, representere næringen de kommer fra i forhold til allerede nevnte punkt og markedsføre skolen.

MULIGHETER FOR SAMARBEID PÅ TVERS?

De fleste har strategisk samarbeid med andre utdanningsnivå. Lavere utdanningsnivå representerer rekrutteringsgrunnlaget, de på samme nivå deler de erfaringer med og fra utdanningsnivåene over henter de inspirasjon.

Når det gjelder interesse for samarbeid er alle positive og en poengterer at dørene er vidåpne. En annen løfter frem at med et maritimt næringsliv som er i omstilling, er vi også i startgropen for et større samarbeid på tvers av næringene. En understreker at det er mange folk med gode intensjoner som sitter på hver sin tue, og da jobber man fort både med og mot hverandre. Alle må bidra til å trekke i samme retning. «Man må tenke langsiktig i forhold til å profilere seg og løfte sammen!» Det blir også poengtert at det er viktig å samle det marine næringslivet rundt felles behov, for å sende tydelige signal til utdanningsinstitusjoner og studenter i forhold til hvilke stillinger de trenger folk i.

Alle som er intervjuet peker imidlertid på tid som en begrensende faktor for samarbeidsaktiviteter, og at formalisering av samarbeid rundt noen få men gode tiltak og/eller møteplasser er alfa og omega.

EN OVERSIKT OVER MULIGE SAMARBEIDSTILTAK

Basert på undersøkelsene i prosjektet gis det her en kortfattet oversikt over mulige samarbeidsformer mellom studenter og næringsliv. Målet er at denne skal fungere som en «sjekklister» for å vurdere ulike former for samarbeid, og bedrifter og organisasjoner kan i sitt videre arbeid for eksempel fylle denne mer ut med konkrete fag/aktiviteter, målgrupper og tema.

Type tiltak	Former
1) Gjesteforelesning	<ul style="list-style-type: none">- Formalisert og planfestet- Ikke-formalisert- Fagspesifikke- Tverrfaglige
2) Bedriftsbesøk	<ul style="list-style-type: none">- Enkeltbedrifter- Studietur til flere- Med/uten agenda og opplegg
3) Oppgavesamarbeid	<ul style="list-style-type: none">- Bachelor- Master- Enkeltfag - Problemeier/samarbeidspartner- Sensor
4) Oppgaveportal	<ul style="list-style-type: none">- ntnu.no/Bridge
5) Praksis	<ul style="list-style-type: none">- Fastsatt opplegg som del av praksisfag- Hospitering – for studenter og/eller lærere- Internship – semester i løpet av studiet
6) Trainee	<ul style="list-style-type: none">- Bedriftstraine- Bransjetrainee (e.g. Seafood Trainee⁶)- Regiontrainee (e.g. KOM Trainee⁷)
7) Studentbedrift ⁸	<ul style="list-style-type: none">- Mentor- Partner
8) Studentarrangement	<ul style="list-style-type: none">- Næringslivsdag o.l. arrangement- Bedriftspresentasjoner og temakvelder- Fadder Uka, o.l.
9) Jobbportal	<ul style="list-style-type: none">- Nlu.no- Ntnu.no/Bridge- Yngel.no

⁶ www.seafoodinnovation.no/page/27/Seafood_Trainee_Internship_program

⁷ www.komtrainee.no

⁸ www.ue.no/Elever-og-studenter/Studentbedrift

10) Næringsarrangement	<ul style="list-style-type: none"> - Konferanser og årsmøter - Studieturer i regi av organisasjoner eller bedrifter (eksempelvis Sjømat Norges sjømattur for journalistikkstudenter) - Åpen dag hos bedrifter/organisasjoner - Innovasjonscamper o.l. (e.g. Marin Boot Camp⁹)
11) Utdanningsmesser	<ul style="list-style-type: none"> - Ta Utdanning - Jobbmesser - «Utflytterarrangement» (e.g. «Sjekk Inn¹⁰»)

Etter å ha gjennomført et informasjonssøk, samt vært i dialog med Sett Sjøbein som sitter på en oversikt over eksisterende samarbeid mellom studenter og marint næringsliv i resten av landet, er det tydelig at mange av de samme samarbeidsformene går igjen. Men det må poengteres at det foregår mye aktivitet som ikke er kjent, og jo mer man nøster – jo mer finner man.

Generelt virker det som det har vært et stadig økende fokus på å integrere praksis i undervisningen ved høyskoler og universiteter de siste årene. NTNU i Ålesund har på bakgrunn av dette opprettet faget «*Ekstern praksis for biomarin innovasjon*». Ved Universitetet i Tromsø (UiT) er et lignende arbeid i gang, gjennom prosjektet *uFisk*, som er en forkortelse for utvikling og utdanning i fiskeri- og havbruksvitenskap. Målet med prosjektet er utvikle interaktive læringsarenaer og øke kvaliteten i utdanningen. Arbeidet omfatter tre hovedaktiviteter: i) utvikle et nært samarbeid med næringslivet, ii) øke studentenes deltagelse i forskningsprosjekter og iii) stimulere til tverrfaglig problemløsning. Skolen hadde i 2015 allerede opprettet 25 avtaler med marint næringsliv og forvaltning, og prosjektet høstet mye positiv omtale (Aarskog, 2015).

Arrangementet NTNU Brohode Havbruk er allerede løftet frem, men et viktig moment som kan nevnes med dette samarbeidet er fokuset på å dra synergier av å samarbeide på tvers av utdanningsnivå og at det i tillegg til faglig forankring er det fokus på regionalt og politisk samarbeid.

I tillegg til slik prosjektbasert aktivitet, finner vi også at flere sjømatorganisasjoner (gjerne i samarbeid med bedrifter) inviterer studentene på konferanser, studieturer og egne studentdager under konferanser eller messer (e.g. «Studentdagen» under Nor-Fishing og Aqua Nor).

Ellers kan Ungt Entreprenørskap (UE), som blant annet organiserer studentbedrift-konseptet, løftes frem som fasilitator for slikt samarbeid – da de både tilbyr faste og skreddersydde entreprenørskapsopplegg for alle næringer og utdanningsnivå. UE har regionkontor ute i alle landets fylker og jobber med å bygge bro mellom utdanning og lokalt næringsliv.

For studenter som er ferdigutdannet, eller ønsker å prøve seg i arbeidslivet, er Traineestillinger populære. Disse er dessuten nyttige for å synliggjøre arbeidsplasser og kompetansebehov for studenter andre steder i landet. Det finnes mange eksempler på slike ordninger, både med regionalt og bedriftsspesifikk organisering. Det siste er at det er opprettet en egen «Seafood Trainee», etter inspirasjon fra Maritim Trainee (Berge, 2015). Denne er for øvrig en av NCE Seafood Cluster sine talentutviklingsprogrammer.

En måte for bedriftene å nå et bredere spekter av studenter, kan være å presentere seg på messer for folk som er hjemme på ferie eller lignende. Eksempelvis «Sjekk inn» som ble arrangert på Terminalen i Ålesund i desember 2016.

⁹ www.settsjobein.no/nyhet/marin-student-bootcamp-2016/

¹⁰ www.smp.no/nyheter/2016/12/28/300-vil-Sjekk-inn-p%C3%A5-Terminalen-13986562.ece/

1. PLANLEGGING OG FORANKRING

Planlegging av et pilotarrangement begynte tidlig i prosjektperioden, med tanke på at dette måtte tidfestes og gode foredragsholdere bookes tidlig. «Håndbok for gjennomføring av Brohode Frøya», som er en guide til ulike måter å samarbeide med næringslivet på, ble som nevnt innledningsvis brukt som inspirasjon. Prosjektgruppen landet relativt raskt på at det var ønskelig med en åpen forelesningsdel og en del med speed-dating eller rundborddiskusjoner mellom studenter og næringsliv.

Videre ble det tidlig bestemt at det var ønskelig å basere seg på eksisterende arrangement og infrastruktur, og Campus-uka som gjennomføres hver høst ved NTNU i Ålesund pekte seg raskt ut som en god arena, både ift. tidspunkt, geografi og ønske om å være en del av noe større. I dialog med styret for Campus-uka ble arrangementet tidfestet, og prosjektleder ble invitert inn i styret der representanter for andre aktiviteter samme uken og aktører på campus satt. Prosjektleder deltok på 3-4 møter i styret, noe som var svært nyttig i forhold til å posisjonere arrangementet og utnytte felles infrastruktur for kommunikasjon og logistikk. For fremtiden kan styret for Campus-uka også løftes frem som en god arena for å samarbeid på tvers av næringer og utdanningsnivå som er tilknyttet Campus Ålesund.

Det ble holdt flere planleggingsmøter i prosjektgruppen, der både tematikk og praktisk gjennomføring av arrangementet ble diskutert. De ulike partene fikk ulike ansvarsoppgaver, og flere ressurser internt hos hver enkelt ble mobilisert. Særlig en nyansatt innovasjons- og entreprenørskapskoordinator, hos det som den gang var Høgskolen i Ålesund, deltok aktivt i arbeidet med arrangementet.

Det ble invitert innleggsholdere som kunne si noe om muligheter og utfordringer i sin del av sjømatnæringen, og målet var at disse skulle vise at det er et stort spekter av muligheter og behov i næringen. Innleggsholderne representerte biomarin klynge, forskning, salg, brønnbåtrederi og ingrediensindustri. Statssekretæren i Nærings- og fiskeridepartementet åpnet arrangementet, etter at Fiskeriministeren måtte avlyse.

I tillegg til at arrangementet var del av programmet for Campus-uka, ble det laget en egen invitasjon (både i digitalt og papirformat). Denne ble distribuert via samarbeidspartneres epostlister og nettsider. Postere ble hengt opp på universitetet, på Norsk Maritimt Kompetansesenter og på kontorene til samarbeidspartnerne. Det ble også opprettet en egen event for arrangementet, som ble spredt i sosiale medier, og sendt ut en pressemelding.

DEN BLÅ KUNNSKAPSREVOLUSJONEN

DEN BIOMARINE KLYNGEN LEGASEA, SJØMAT NORGE, HØGSKOLEN I ÅLESUND OG MØREFORSKING AS INVITERER STUDENTER OG BEDRIFTER TIL HISTORIENS FØRSTE MARINT TREFFPUNKT (DEL AV CAMPUS UKA 2015).

Hensikten er å skape et møtested mellom studenter, offentlig sektor og marint arbeids- og næringsliv.
- Et nytt kull studenter får møte en framtidrettet næring hvor nasjonen og regionen har ambisjoner om å være blant de ledende miljøene globalt. Samt hvilke utfordringer de står ovenfor.

- Bedriftene vil møte historiens beste kull ved Høgskolen i Ålesund, som er i ferd med å bli en del av Norges største universitet. Kanskje de også møter en framtidig ansatt?

PÅMELDING:

<http://goo.gl/VdZwCo>

eller via Facebook:
MARINT TREFFPUNKT

Frist: 16.09

PROGRAM 21.09.15

STED: AUDITORIUM FOGDEGÅRDEN, HØGSKOLEN I ÅLESUND

14:00 VELKOMMEN

Konferansier Øyvind Haram,
Informasjonssjef SjømatNorge

14:05 REGIONALE RESSURSER, GLOBALE MULIGHETER

Odd Gjørtz, Koppernæsgruppen, og
leder i styringsgruppen Legasea

14:25 BÅTER MED BRØNN, PÅ ALLE VERDENSHAV?

v/Roger Halsebakk - CEO, Sølvtrans
På 30 år Ålesund blitt verdensledene innen transport
av levende fisk. Hva skjer når verden trenger mer mat
og mer transport av langt mer enn bare laks og ørret?

14:45 MARINE INGREDIENSER – KONKURRANSE I ET INTERNASJONALT MARKED

Karl Inge Slotsvik, Global Innovation and Business
Development Director, Firmenich.

15:05 REGJERINGENS ARBEID FOR BLÅ VEKST

Amund Drønen Ringdal, statssekretær i
Nærings- og fiskeridepartementet

15:25 GRØNNSAKER FRA HAVET

Zoe Christensen, Northern Company og Annelise Chapman,
Møreforskning AS Potensialet for å høste og dyrke mer mat
på den blå åker er stort. Er tang og tare på vei inn i det
norske kjøkken?

15:45 SPØRSMÅLSRUNDE

16:00 MINGLING OG SJØMATTAPAS

Slå av en engasjert prat med de andre deltagerne, mens
Klippfiskakademiet byr på en smak av havets delikatesser.

17:00 – 18:30 IDÉYNGLING

(Sted: Gymsalen, Høgskolen i Ålesund)
«Case: Legasea». Hva må til for at Legasea skal realisere
de globale mulighetene? Tverrfaglige rundbord-
diskusjoner med representanter fra ulike sektorer.

- 17:00 INNLEDNING TIL PROBLEMSTILLING
- 17:10 IDÉMYLDRING
- 18:00 PRESENTASJONER I PLENUM
- 18:20 OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Figur 1 - Program for Den blå kunnskapsrevolusjonen

2. GJENNOMFØRING

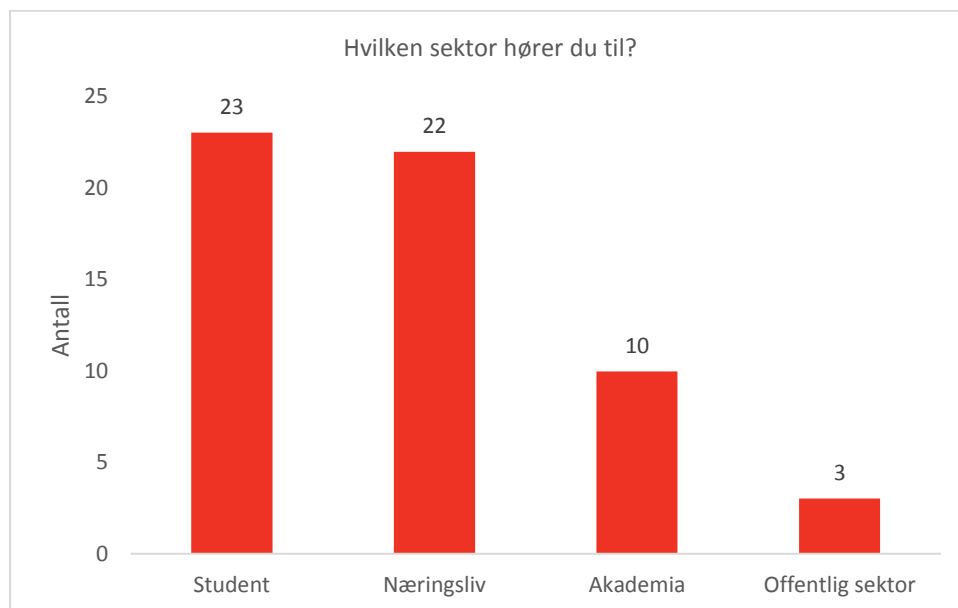
Den blå kunnskapsrevolusjonen – Marint treffpunkt ble gjennomført 21. september fra kl. 14:00 – 18:30 på NTNU i Ålesund (den gang Høgskolen i Ålesund).

Bilder fra Den blå kunnskapsrevolusjonen (Møreforsking Ålesund AS)

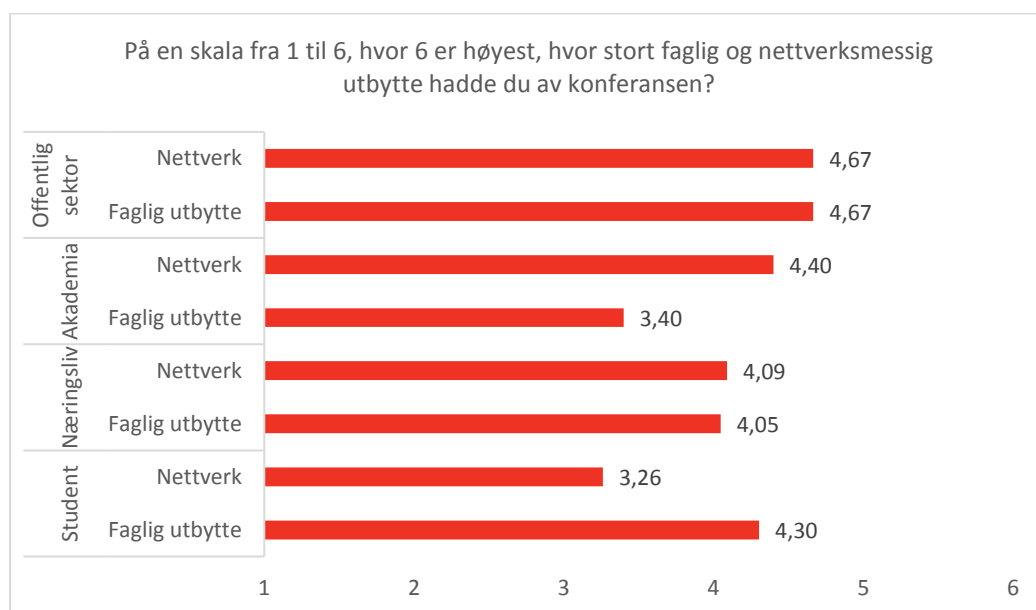
3. EVALUERING

I etterkant av treffpunktet svarte 58 deltagere på en elektronisk evaluering. Sektorfordelingen vises i Figur 4.

Figur 4. Hvilken sektor hører du til? N=58.

De fleste deltagerne hørte om arrangementet via epostinvitasjon (19) eller via Facebook og andre sosiale media (22), mens noen hørte om arrangementet via kollegaer, studenter eller andre. Alle 58 som svarte på evalueringen deltok på første del. Over halvparten av disse dro før del 2 startet. I evalueringen ble deltagerne spurt om hvor stort utbytte de fikk faglig og med tanke på nettverk. På en skala fra 1 til 6, der 6 er høyest, var gjennomsnittlig faglig utbytte 4,1, mens nettverksutbyttet var 3,8. Studentene opplevde vesentlig mindre nettverksmessig utbytte enn faglig utbytte, mens deltakerne fra akademia opplevde det motsatte (Figur 5).

Figur 5. På en skala fra 1 til 6, hvor 6 er høyest, hvor stort faglig og nettverksmessig utbytte hadde du av konferansen?

Deltagerne svarte også på hva de synes var det beste med treffpunktet, samt ga innspill til hvordan det kan gjøres enda bedre neste gang. Flere trakk frem bedriftspresentasjonene under del 1 som det beste, og utdypet at de som holdt foredragene var flinke. Av innspill til forbedringer nevnte mange at del 1 med fordel kunne fått større oppmerksomhet, med flere foredrag og enda bedre foredragsholdere. Foredragene bør også i større grad omhandle egne erfaringer og adressere hvilken type kompetanse den enkelte bedrift har behov for. Enda sterkere kobling mellom utdanningstilbud og næringslivsbehov nevnes også. Videre bør det legges opp til spørsmål fra publikum etter foredragene, noe det ikke var tid til denne gang. Det ble komplikasjoner med fremvisningen av presentasjoner under del 1, der bildet innimellom forsvant. Det ble trukket fram at slike episoder skaper uro, og gir publikum et dårlig inntrykk av arrangementet.

Maten under del 2 fikk mye skryt. Flere ble positivt overrasket over at alger kan brukes til så god mat. Del 2 var ment som en uformell arena hvor studenter og bedriftsrepresentanter kunne snakke sammen. Flere studenter sitter igjen med et inntrykk av at bedriftene var mer opptatt av å snakke med de andre bedriftene enn med studentene. De kunne ønsket seg at representantene fra bedriftene tok større initiativ til å snakke med dem.

Del 3 trekkes frem av mange som best. Her er det imidlertid flere innspill som peker på forbedringer. Et innspill som går igjen er dårlig oppmøte på del 3. En foreslått løsning er å gjøre det mer forpliktende for bedriftene. Studentene kan også med fordel forberedes bedre, samtidig med at opplegget med rundborddiskusjonene gjøres mer konkret i forkant. Slik vil både bedrifter og studenter kunne oppnå enda større utbytte.

Til sist peker noen på at Blue Legasea og deres arbeid bør presenteres som første post på programmet. Det kom også frem under rundborddiskusjonene at mange, særlig studenter, ikke visste hva Blue Legasea var. Det er derfor behov for bedre informasjon om dette. Ettersom publikum sannsynligvis vil byttes ut for hver gang arrangementet gjennomføres bør Blue Legasea presenteres hver gang.

Det ble også gjennomført en internevaluering av arrangementet i prosjektgruppen. Generelt var gruppen fornøyd med arrangementet, tredelingen traff godt og det var veldig positivt at det deltok relativt like mange fra næring og utdanning. Logistikkutfordringer under arrangementet og omrokkeringer i programmet på grunn av forsinkede fly, gjorde imidlertid at den røde tråden forsvant litt og man ble litt presset på tid. Ønsker for et eventuelt fremtidig arrangement er å få studentene mer på banen og synliggjøre hva de driver med; i tillegg til å bruke engasjerende innleggsholdere som både kan presentere spennende caser – men også synliggjøre kompetansebehovet i sin bedrift. For at arrangementet skal virke interessant, bør også format og lengde vurderes – da variasjon er viktig.

DISKUSJON

FRA SPORADISK TIL FORMALISERT OG STRATEGISK SAMARBEID?

Det er enighet om at mye av kontakten mellom næringsliv og høyere utdanning er sporadisk og avhengig av nettverket og interessene til faglærer. Gjesteforelesere, bedriftsbesøk og oppgavesamarbeid er mye brukte samarbeidsformer. Men med unntak av praksisfag i enkelte studieprogram og samarbeidsavtaler med store bedrifter, er aktiviteten i liten grad planfestet.

Det er ønskelig å formalisere mer av dette samarbeidet, og modellen utviklet av Ocean Industry School kan for eksempel brukes som inspirasjon. Her er det snakk om en systematisk tilnærming gjennom forankring i studieplaner og tette diskusjoner med bedriftene før det inngås samarbeidsavtaler. Tidlig plan- og tidfesting løftes frem som spesielt viktig i dette arbeidet. Det poengteres at ved å utvikle faste opplegg som man er tidlig ute med å tidfeste hvert år, kan mye gå av seg selv.

Et annet aspekt er at det ofte er 1-1 samarbeid mellom fagfolk i bedriftene og i utdanningsinstitusjonene. Mer strategisk samarbeid vil kunne gjøre det lettere å koble flere kompetanseområder i bedrift og utdanning. Samarbeidsråd der lederne i bedriftene og lederne for instituttene kunne jobbe sammen om å finne slike strategiske koblinger, foreslås som et konkret tiltak. Ved å løfte fokuset er det også lettere å se muligheter for tverrfaglig samarbeid internt, noe som blir sett på som viktig for å få nye perspektiver på eget fagfelt og for å se muligheter for nye løsninger på problemer.

Med tanke på at nettverket til faglærer i mange tilfeller er avgjørende for bredden og omfanget av næringskontakt, bør man vurdere tiltak som stimulerer til at lærerne kontinuerlig både får ny inspirasjon og mulighet til å utvide sine nettverk.

WHAT'S IN IT FOR ME - BEDRIFTEN?

Det kommer frem at enkeltbedrifter har mye og variert samarbeid med utdanningsinstitusjonene. Dette er ofte store bedrifter som gjerne har ansatte med ansvar for rekruttering og studentkontakt. Majoriteten av bedriftene i sjømatnæringen er imidlertid små og mellomstore, og mange oppgir mangel på tid og ressurser som en utfordring i forhold til større deltagelse på arrangementer og lignende. Bedriftene har ofte fulle timeplaner og må gjøre vurderinger av nytteverdien av å delta på ulike aktiviteter. Samtidig poengterer flere at de er positive når studenter eller lærere tar kontakt, og ønsker mer av dette.

For å gjøre det rekrutterings – og omdømmearbeid mindre ressurskrevende for bedriftene, særlig de små og mellomstore, er et forslag å bruke organisasjonene til å legge felles strategier og koordinere tiltak og samarbeidsaktiviteter. Dette arbeidet kan gå på å lage en systematisk oversikt over ulike målgrupper, relevante arrangementer og i samarbeid prioritere hva man skal delta på og hva bedriftene som deltar bør ha fokus på. Videre kan medlemsbedriftene og de ansatte i organisasjonene for eksempel rullere på å delta. Å gjøre en liten jobb med å koordinere slik aktivitet er raskt ressursparende og gjør at bedriftene og organisasjonene mer målrettet når ut til sine målgrupper.

Det blir også påpekt av flere at mange arrangementer og aktiviteter gjør det vanskelig både for bedriftene og studentene å navigere og vurdere hva som er viktig å delta på. En tydeliggjøring av nytteverdi og forventninger ved deltagelse på de ulike aktivitetene er derfor viktig. Få og gode

møteplasser skaper mindre «støy» og er mer oversiktlige enn mange og spredte. Når det er mulig bør man derfor heller spille på eksisterende arrangement enn å opprette nye.

BEHOV FOR ET SAMARBEIDSKONSEPT?

Det kan virke som om samarbeid mellom marint næringsliv og aktører på videregående nivå de siste årene i stadig større grad er planfestet og konseptualisert, gjennom nevnte Ocean Industry School og Ocean Talent Camp. Infrastrukturen for samarbeid på høyere nivå ser derimot ikke ut til å være like godt utviklet.

Prosjektgruppen brukte mye tid på å diskutere pilotarrangementet, og ønsket om å skape en fysisk møteplass og et fast opplegg for samarbeidet mellom studenter og marint næringsliv. Det var enighet om at man har et godt utgangspunkt å bygge videre på. Men med en målsetning om deltagelse både fra utdanningsinstitusjoner og studenter, må konseptet spisses på en slik måte at begge parter finner det interessant. Å invitere nasjonale eller internasjonale innleggsholdere som er interessante både for studentene og bedriftene, foreslås som en måte å gjøre dette på. En annen er å dele arrangementet opp i flere deler, for eksempel med miniseminar med ulike tematikker. Å integrere eller bygge videre på eksisterende arrangement er også en måte å gjøre det på. Blue Legasea planlegger for eksempel to klyngesamlinger i året, og foreslår at en av dem kan legges opp mot og eventuelt være del av et slikt arrangement. Nytteverdien av å samarbeide på tvers av organisasjoner og utdanningsnivå må her løftes frem.

Et viktig element som bør være med i slike arrangement er at både studentene og bedriftene får mulighet til å synliggjøre sine kompetanseområder. Funn i dette prosjektet indikerer at næringslivet ikke har innsikt i innholdet i alle studieretninger. Samtidig kan det også være utfordrende for studenter med en bred faglig bakgrunn å forstå hvordan deres kompetanse kan tas i bruk i praksis. Å snakke mer sammen og dele kunnskap gir økt bevissthet rundt dette og sikrer at man «snakker samme språk».

En idé som var diskutert i planleggingsfasen, og som må nevnes, var at organisasjonene i møte med sine medlemmer kunne identifisere utfordringer de så på som særlig aktuelle. Disse kunne så presenteres som «Årets utfordringer» under et arrangement. Dette ville gitt studentene konkrete problemstillinger å ta tak i, og under neste års konferanse kunne utvalgte studenter presentere sitt arbeid. Dersom dette i tillegg var del av en klyngesamling, ville dette potensielt være interessant for mange. Også her handler det om å koordinere input til utdanningsinstitusjonene, for å gjøre arbeidet mindre tidkrevende for hver enkelt bedrift.

SOM DEL AV NOE STØRRE

Et annet element som raskt ble løftet opp var nytteverdien av å være del av noe større. Dette gjelder både i forhold til behovet for å synliggjøre at det marine er del av større utfordringer og muligheter i samfunnet (helse, klima, bærekraft), og for et eventuelt tiltak å være del av et større arrangement. Erfaringene med å være del av Campus-uka var positive, sett fra begge perspektiv. Under Campus-uka mobiliseres alle utdanningsnivå og aktører som holder til på Campus Ålesund, i tillegg til at man søker å trekke inn befolkningen for øvrig. Dette er med andre ord en god arena for å vise seg frem og samarbeide på tvers. Forskningsdagene var også del av Campus-uka i 2015, og med fokus på mat bidro også det til å aktualisere fokuset på det marine.

Prosjektgruppen er med andre ord svært positive til å bygge videre på samarbeid rundt Campus-uka. Samarbeid rundt aktiviteter og et eventuelt overordnet fokus for denne uken, bør imidlertid både være langsiktig og strategisk forankret hos de ulike aktørene på Campus Ålesund. For å unngå årlig utskiftning i styret og mangel på kontinuitet og strategisk fokus ønsker prosjektgruppen å løfte frem viktigheten av å ha dedikerte ressurser til koordinering og organisering av dette arbeidet.

ANDRE TILTAK

Av andre samarbeidsformer merker prosjektgruppen seg at studentene etterspør traineeordninger. Som trainee kan nyutdannede få prøve seg i arbeidslivet, i en eller flere bedrifter, og bedriftene kan prøve ut kandidater med ulike typer kompetanse. Det kan dessuten være et godt verktøy for å markedsføre næringen og/eller regionen, samt synliggjøre at næringslivet har attraktive arbeidsplasser for personer med høyere utdanning. Prosjektgruppen er positiv til en slik ordning, og muligheter for organisering og finansiering foreslås nærmere utredet.

I tillegg viser prosjektgruppen til at bedriftene og organisasjonene har mulighet til å bruke Ungt Entreprenørskap (UE) i enda større grad. UE tilbyr egne undervisningsprogrammer med mål om å bygge bro mellom utdanning og arbeids- og næringsliv, og bedrifter og næringer kan være både oppdragsgiver og aktive samarbeidspartnere.

SLUTTORD

Kartleggingen har vist at det eksisterer ulike former for samarbeid mellom studenter, hovedsakelig ved NTNU i Ålesund, og marint næringsliv. For enkelte studier er dette til dels planfestet gjennom et eget praksisfag, men hovedsakelig er samarbeidet preget av å være sporadisk og i stor grad avhengig av faglærers nettverk.

Studentene selv organiserer også en rekke aktiviteter der næringslivet inviteres inn, men det har så langt vært få marine bedrifter som deltar. Bedriftene oppgir mangel på tid og ressurser som forklaring på dette. Resultatene viser at det ikke mangler muligheter for samarbeid, men heller at mange aktiviteter gjør bildet uoversiktlig og fragmentert. Flere understreker at et større fokus på noen få og gode møteplasser ville gjort det lettere for både bedrifter og studenter å navigere og vurdere nytteverdien av deltagelse. Erfaringene med pilotarrangementet, som var del av dette prosjektet, gikk også på viktigheten å være en del av noe større – både i forhold til økt synlighet, felles infrastruktur og muligheter for strategisk samarbeid på tvers av nivå og næring. Generelt virker utfordringene rundt økt samarbeid mellom studenter og næringsliv å handle om tid, ressurser og tydelighet i forhold til forventninger og nytteverdi.

På bakgrunn av dette er prosjektgruppens råd at det jobbes videre med å:

- 1) Formalisere samarbeidet mellom marin næring og høyere utdanning, for eksempel gjennom et samarbeidsråd
- 2) Videreutvikle et samarbeidskonsept – i form av et fast arrangement eller opplegg
- 3) Undersøke muligheter for å etablere en stilling som kan koordinere og organisere strategisk samarbeid rundt Campus Ålesund
- 4) Konkretisere ønsket om økt samarbeid på tvers av næring og utdanningsnivå, særlig med fokus på verdikjedeorganisering og *havrom*
- 5) Vurdere tiltak som stimulerer til at faglærere kontinuerlig får ny inspirasjon og mulighet til å utvide sine nettverk.
- 6) Utrede muligheter for å opprette, organisere og finansiere traineestillinger.

REFERANSER

- Aarskog, K. N. (2015). *Fullt fokus på studentene*. UiT. Hentet fra: https://uit.no/om/enhet/aktuelt/nyhet?p_document_id=420878
- Berg, F. (2016). *NTNU satser på sunnmørsk næringsliv*. [online] NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/mr/ntnu-satser-pa-sunnmorsk-naeringsliv-1.12734135>.
- Berge, A. (2015). Samler seg til felles trainee-program. iLaks. Hentet fra: <http://ilaks.no/samler-seg-til-felles-trainee-program/>
- Blomgren, A., Harstad, A.M., & Skoland, K. (2016). *Leverandører til sjømatnæringen og biomarin industri på Vestlandet: Kompetansebehov 2016 - 2020*. Rapport IRIS - 2016/116. Stavanger: IRIS.
- Båtevik, F.O., Yttredal, E.R., & Hanche-Olsen, M. (2013). *Kompetanse for ei kunnskapsintensiv framtid*. Rapport nr. 38. Volda: Møreforskning.
- Damvad Analytics (2017). *Economic impact of research collaborations with NTNU*. Copenhagen K: Damvad Analytics A/S
- Henriksen, K., Olafsen, T., & Sønvisen, S.A. (2014). *Kartlegging av behov for kompetanse og arbeidskraft i sjømatnæringen – i dag og fram til 2020*. SINTEF A26222. Trondheim: SINTEF Fiskeri og havbruk.
- Jentoft, S. & Wadel, C. (1984). *I samme båt – Sysselsetningssystem i fiskerinæringa*. Drammen: Universitetsforlag.
- Kunnskapsdepartementet. (2014). *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024*. (Meld. St. 7). Bergen: Fagbokforlaget.
- Norges forskingsråd. (2012). *HAV21*. Oslo: HAV21-sekretariatet.
- Nystrand, B.T., Båtevik, F.O., Herse, Ø., Kjerstad, M., & Tangen, G. (2010). *Rekruttering av offiserer til fiskerinæringen*. Rapport MA 10/06. Ålesund: Møreforskning.
- Næss, T., Thune, T., Støren, L. A., & Vabø, A. (2012). *Samarbeid med arbeidslivet i studietiden: Omfang, typer og nytte av samarbeid*. Rapport 48/2012. Oslo: NIFU.
- Olafsen, T., Winther, U., Olsen, Y., & Skjeremo, J. (2012). *Verdiskaping basert på produktive hav i 2050*. Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (DKNVS) og Norges Tekniske Vitenskapsakademi (NTVA).
- Reve, T., & Sasson, A. (2012). *Et kunnskapsbasert Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

MØREFORSKING AS
Postboks 5075
6021 Ålesund
TEL +47 70 11 16 00
www.moreforsk.no
NO 991 436 502

